

Tjänstemän, politiker och den lila zonen

En uppsats om interaktionen mellan politiker och tjänstemän
och tjänstemännens roll i beslutsfattande inom Lunds
kommun i fallet Spårväg Lund C – ESS.

Abstract

Administrators' roles in politics have been debated during a long time and is constantly changing. The aim of this thesis is to examine politicians and administrators view on the interaction between them and their view on administrators' possibility to influence decision making in the case tramway Lund C – ESS, thus to examine how politicians and administrators look upon how the actors interact and administrators' power over decision making.

I have interviewed politicians and administrators, focusing on the interaction between them and how it affects the final product and administrators' role in decision making and how they hold power over decision making. The answers have been compared to Lukes theory of power, two theories on the interaction between politicians and administrators together with a theory focusing on a purple zone between politicians and administrators which allows them to work closer to one another.

In summary, politicians and administrators consider that there exists an area where they can interact, which is favourable for the final product, and that administrators influence decision making up to a certain point.

Nyckelord: Makt, fallstudie, beslutsfattande, tjänstemän, politiker
Antal ord: 9208

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problem och syfte.....	2
1.2	Tidigare forskning.....	2
1.3	Val av fall.....	3
1.4	Disposition.....	4
2	Teori	5
2.1	Makt.....	5
2.2	Uppdelningen mellan politiker och tjänstemän.....	6
2.3	Den lila zonen.....	7
3	Metod & Material	9
3.1	Kvalitativ fallstudie.....	9
3.2	Intervjuer.....	9
3.3	Avgränsning.....	11
3.4	Material.....	11
4	Analys	13
4.1	Den lila zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän.....	13
4.2	Tjänstemännens makt.....	16
4.3	Fallets egenskaper.....	17
5	Diskussion	20
5.1	Slutsatser.....	21
6	Referenser	23
7	Bilaga	25
	Intervjumall.....	25

1 Inledning

Sverige, som en representativ demokrati, har ett antal grundläggande förutsättningar som säkerställer och präglar demokratin och det offentliga systemet. Till exempel har vi allmän och lika rösträtt och representationen är proportionell (Hermansson 2011:74). I grunden betyder detta att det är folket som väljer fördelningen av politiska mandat (Matsson & Petersson 2011:7, 13). Det är alltså politikerna som har det huvudsakliga ansvaret för samhällets gemensamma frågor genom att de är valda av folket för att representera folkets vilja, vilket också ger politikerna en legitimitet från folket. Tjänstemännens roll i politiken ses vanligtvis som en rent implementerande eller genomförande roll utifrån de beslut politiker tar. En vanlig syn på tjänstemännens roll är att de endast ska göra precis vad politikerna säger att de ska göra. Baekgaard et al. skriver i *The Bureacracy and the policy agenda* om hur tjänstemännens och byråkratins roll inom agenda-setting ofta har missats att tas med i beräkningen av tjänstemännens roll i politiken (Baekgaard et al. 2018: 239).

Forskning har dock pekat på att tjänstemännen har allt större möjlighet att påverka politikens innehåll, och därmed har allt mer att säga till om (Hysing & Olsson 2012: 12f). I den svenska demokratin är det inte bara de folkvalda politikerna som utövar politik och offentlig makt. Tjänstemännen tar fram underlag och är med och formulerar och skriver bland annat visioner och mål för olika myndigheter och verksamheter inom samhället. Tjänstemän verkar ha en större roll och mer inflytande över beslutsfattande än vad man tidigare trott, vilket förändrar den mer klassiska synen man har på tjänstemännens roll. Ett sätt man ser på tjänstemän är att de gör precis det politikerna vill, helt neutralt utifrån expertomdömen och fakta, vilket i så fall är felaktigt. Statsvetarna Hysing och Olsson gör i boken *Tjänstemän i politiken* (2012) en lista på ett antal värden som alla prioriteras för vart fall och olika i olika organisationer, och menar att bland annat balanseras effektivitet gentemot vikten av att besluten ska tas på ett så demokratiskt sätt som möjligt. Petersson ställer sig frågan om tjänstemännen i den offentliga sektorn arbetar för folkets och medborgarnas vilja om tjänstemännen arbetar opartiskt och neutralt eller om tjänstemännen snarare gör det om de arbetar från vad de själva anser är bäst utifrån sin expertis och kunskap (Petersson 2018: 12-14, 28).

Granskningen av offentliga och politiska processer är en viktig del av det svenska demokratiska systemet och ett sätt för medborgarna och politikerna att få reda på hur utvecklingen inom den offentliga förvaltningen ser ut (Petersson 2018: 27ff). Tjänstemännens roll i politiken och kring beslutsfattande är inte självklar.

Denna uppsats kommer behandla interaktionen mellan politiker och tjänstemän och tjänstemäns möjlighet att påverka beslutsfattande. Fokus kommer att ligga på den interaktion som sker mellan politiker och tjänstemän och hur de kan närma sig

varandra och hur tjänstemän har möjlighet att påverka beslutsfattande inom fallet spårväg Lund C – European Spallation Source (ESS). Detta undersöks utifrån fyra teorier om makt och interaktionen mellan politiker och tjänstemän som ett sätt för att nå mitt syfte. Steven Lukes teori om den tredimensionella makten används för att kunna placera det inflytande och den makt som respondenterna beskriver och på så sätt kunna visa var tjänstemännens inflytande och makt ligger. Två teorier om uppdelningen mellan politiker och tjänstemän av Svara (2001) och Baekgaard et al. (2018) som i denna uppsats primärt kommer användas som teorier att koppla resultatet av intervjuerna till i analysen. En teori av Alford et al. (2017) om en lila zon som existerar mellan politiker och tjänstemän. Teorin utgår från att det finns en plats för samverkan och interaktion mellan aktörerna politiker och tjänstemän. Politiker har enligt teorin färgen röd och tjänstemän färgen blå. Mellan dessa två blir det då en lila zon där politiker och tjänstemän kan komma närmre varandra i en samverkan. Teorierna kommer vidare förklaras i avsnitt 2. I analysen kommer intervjuvaren från respondenterna att analyseras utifrån teorierna.

1.1 Problem och syfte

Enligt vissa forskare har interaktionen och relationen mellan politiker och tjänstemän förändrats till att bli allt mer dynamisk och detta skapar ett forskningsintresse att studera denna företeelse inom en svensk politisk kontext. Därmed kommer denna uppsats behandla interaktionen mellan politiker och tjänstemän i fallet spårväg Lund C - ESS och kopplat till det, även tjänstemännens möjlighet att påverka beslutsfattande inom detta fall. Syftet med uppsatsen är att genom intervjuer av politiker och tjänstemän som arbetat inom fallet undersöka hur de ser på den lila zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän och tjänstemäns inflytande över beslutsfattande. För att uppfylla syftet kommer jag utifrån de intervjuades beskrivningar svara på frågan:

Vilken betydelse har den lila zonen mellan tjänstemän och politiker och vad har tjänstemän för möjlighet att påverka beslutsfattande i fallet spårväg Lund C – ESS?

1.2 Tidigare forskning

Tidigare forskning pekar på vikten av interaktionen och sambandet mellan politiker och tjänstemän. Bland annat har Norell i sin avhandling *De kommunala administratörerna – En studie av politiska aktörer och byråkratiproblematik* studerat tjänstemännens ökande roll inom implementeringen och vid beslutsfattande på kommunal nivå. Norell fokuserar här på den problematik som uppstår vid tjänstemännens ökande roll inom den offentliga sektorn. Den problematik Norell belyser är tjänstemännens möjlighet att påverka beslutsfattande

inom implementeringen samt att tjänstemännen kan inneha en annan roll än vad som förväntas och är önskvärt. Sedan Norells avhandling 1989 har däremot mycket förändrats inom byråkratin och politiken, bland annat genom införandet av new public management. Norells avhandling kommer därför enbart refereras till för att beskriva hur det sett ut tidigare (Norell 1989: 9 - 16).

Baekgaard et al. (2018) har undersökt tjänstemäns påverkan på den politiska agendan genom att studera 98 kommuner i Danmark. Baekgaard et al. gjorde det genom att undersöka antalet tjänstemän och se hur det påverkar den politiska agendan i kommunerna. Författarna kom fram till att ett större antal tjänstemän i förhållande till politiker ökar bredden av den politiska agendan (Baekgaard et al. 2018: 249f).

Alford et al. undersökte synen på den lila zonen av tjänstemännen. De studerade enkätsvar från 1012 seniora tjänstemän i England, Australien och Nya Zeeland. De kom fram till att tjänstemän ansåg att den lila zonen var ett sätt att tolka relationen mellan politiker och tjänstemän (Alford et al. 2017: 760f).

Min uppsats skiljer sig mot den tidigare forskningen på ett flertal sätt. Min uppsats fokuserar på en svensk kontext med ett kommunalt fokus. Vidare genom ett kvalitativt tillvägagångssätt har jag fått insikter i respondenternas egna tankar. Slutligen undersöker jag i denna uppsats utöver tjänstemäns syn även politikernas syn på den lila zonen och tjänstemäns inflytande över beslutsfattande.

1.3 Val av fall

Statsvetarna Teorell och Svensson skriver i boken *Att fråga och svara* (2007) om principer som jag använt mig av vid val av fall, som att fallet är relevant eller betydelsefullt och kan bidra till redan existerande resultat. Jag har valt att undersöka fallet spårväg Lund C – ESS av bland annat följande skäl. Spårvägsprojektet är ett stort fall som påverkar stadsbilden i Lund och är även ett ämne som är aktuellt, det har till och med startats ett parti som har spårvägsfrågan som sin viktigaste fråga. I enlighet med principen om att kunna bidra till redan existerande resultat menar jag att de teorier jag använder mig av i denna studie inte har testats i svensk kontext vilket talar för möjligheten att bidra med nya resultat till redan existerande, vilket skapar ett inomvetenskapligt och utomvetenskapligt bidrag (Teorell & Svensson 2007: 18-19), (Denscombe 2010: 58). För denna uppsats kommer generaliserbarheten handla mycket om vad det här fallet är ett exempel av, alltså ett fall av betydelsen av interaktionen mellan politiker och tjänstemän och tjänstemäns inflytande över beslutsfattande. För att se likheten med andra projekt och beslut ställer jag i intervjuerna frågan om fallet skiljer sig åt gentemot andra beslut eller inte (Denscombe 2010: 60f).

Vad är det som säger att detta fall skulle gå att generalisera på andra fall? För det första pekar teorierna denna uppsats vilar på att det i andra länder finns en syn om att det existerar en lila zon mellan politiker och tjänstemän och att politiker

och tjänstemän rör sig inom den. För det andra, vilket vidare kommer behandlas i analyskapitlet, har respondenterna fått ge sin bild om fallets egenskaper och om det sticker ut eller inte vilket bidrar med en utökad bild av deras syn på fallets likheter eller olikheter med andra liknande fall.

Avslutningsvis är fallet spårväg Lund C - ESS ett bra exempel för att nå syftet med uppsatsen, eftersom det är ett stort fall som medför stora kostnader för samhället och vars tillkomst kommer påverka staden stort. Både i hur stadsbilden förändras och i funktionen att transportera stora mängder människor. Detta fall är ett typfall där politiker och tjänstemän arbetar tillsammans inom ramen för ett projekt, vilket jag ämnar undersöka; interaktionen mellan politiker och tjänstemän och tjänstemäns påverkan på beslutsfattandet.

Jag vill visa på fallets generaliserbarhet till andra liknande fall genom att fråga respondenterna om deras syn på fallet och huruvida de anser att fallet kan vara ett typexempel för detta eller ej. I analysen kommer jag presentera deras svar och i analysen koppla deras svar till teorin om den lila zonen.

1.4 Disposition

Kommande kapitel kommer redovisa de teoretiska val som gjorts och en presentation av de teorier som ligger till grund för analysen. Kapitel tre behandlar de metodologiska och materiella överväganden och val som gjorts för att svara på min forskningsfråga. I kapitel fyra redovisas och analyseras materialet uppdelat i tre kategorier. Kapitel fem innehåller en diskussion om analysresultatet för att därefter redovisa mina slutsatser innan jag föreslår var vidare forskning kan ta vid.

2 Teori

I denna del av uppsatsen kommer de teorier som ligger till grund för analysen att få fokus. Först kommer begreppet makt att presenteras utifrån Steven Lukes teori om den tredimensionella makten. I denna uppsats kommer Lukes teori att användas genom att respondenternas tankar om tjänstemäns makt appliceras till den tredimensionella synen på makt. Därefter kommer två teorier om uppdelningen mellan politiker och tjänstemän presenteras, dessa teorier av Svava (2001) och Baekgaard et al. (2018) används i analysen för att kunna applicera respondenternas syn på interaktionen mellan politiker och tjänstemän inom fallet på teorierna tillsammans med den primära teorin i denna uppsatsen, teorin om den lila zonen. Teorin om den lila zonen kommer i denna uppsats att användas genom att respondenternas berättelser om interaktionen mellan politiker och tjänstemän och om den lila zonen kopplas till teorin för att se ifall synen överensstämmer med det Alford et al. (2017) kommit fram till i sin studie. Teorierna sammanfaller i denna uppsats genom att denna uppsats utifrån teorierna tillsammans ska kunna svara på syftet och den forskningsfråga som ställts.

2.1 Makt

Inom ramen för denna uppsats finns det en del maktrelationer som är av intresse, till exempel medborgarnas makt över politiken. Medborgarna bestämmer genom val till kommunen fördelningen av mandat inom kommunalpolitiken och vilka partier som har makt inom kommunen. Kommunalpolitikerna har därmed makt genom att de ska fördela värden och medel inom kommunen. Utöver medborgarnas och politikernas maktrelationer samt tjänstemännens makt i beslutsfattandet kommer jag att fokusera på i denna uppsats.

Steven Lukes tar med sin tredimensionella syn på makt, ståndpunkt mot en mer traditionell syn på makt. Lukes menar att den traditionella synen på makt är för smal och kritiserar den för att den fokuserar för mycket på beslut och betonar att den traditionella synen missar delar av det som är makt (Lukes, S 2005: 108f). Lukes tredimensionella syn på makt fokuserar istället på själva beslutsfattandet och kontroll över den politiska agendan vilket inte nödvändigtvis behöver vara genom beslut. Han fokuserar på de frågor som kommer upp på agendan och även på de frågor som inte gör det, underliggande dolda och öppna konflikter samt subjektiva och verkliga intressen för de människor som inte är involverade i den politiska processen (Lukes, S 1974: 25).

Lukes tredimensionella syn på makt lägger alltså fokus på hur aktörer kan kontrollera den politiska agendan och beslutsfattandet genom möjligheten att föra

fram vissa frågor men inte andra. Enligt Lukes är makt möjligheten att välja mellan att utöva makten genom handling eller att låta bli (Lukes 2005: 12). Lukes ställer med den tredimensionella synen på makt, frågan hur personer med makt bibehåller sin makt över den personen. Enligt Lukes behöver personen med makt, acceptans av den personen den har makt över. Den tredimensionella makten formar människors viljor och intressen och det skapas hos de dominerade en bild där de inte inser att någon har makt över dem (Lukes, S 2005: 28).

2.2 Uppdelningen mellan politiker och tjänstemän

James Svara skriver i *The Myth of the Dichotomy: Complementarity of Politics and Administration in the Past and Future of Public Administration (2001)* hur den verkliga kärnan inom offentlig verksamhet är relationen mellan politiker, tjänstemän och medborgare. Svara kritiserar den klassiska uppdelningen som målats upp i tidigare forskning om politiker och tjänstemän och beskriver relationen mellan folkvalda politiker och tjänstemän som en interaktion mellan politisk kontroll och professionell frihet. Den politiska kontrollen ligger här i att sätta upp långsiktiga planer och ha översikt över det pågående arbetet. Den professionella friheten ligger i tjänstemännens möjlighet att utifrån professionella utgångslägen kunna agera med en professionell standard i sitt arbete utan för mycket styrning. Denna interaktion eller relation menar Svara kan såväl leda till att en part dominerar den andra som att de båda balanserar varandra (Svara, 2001: 179). Svara skriver att politiken och byråkratins kompletterande roller innebär att de behöver hjälpa varandra i många olika arbetsuppgifter för att kunna styra. Delar man upp aktörerna tar man bort en viktig bidragande faktor till att den andra fungerar väl. Det är därför viktigt att vi ser den tidigare tanken om uppdelningen som någonting att ta avsteg från, och istället närma sig den nya, dynamiska relationen (Svara 2001: 180). Svara menar vidare att beslutsfattande utan denna dynamiska relation hade varit sämre informerade och mindre effektiva då tjänstemännen bidrar till bättre beslutsunderlag (Svara 2001: 176).

Baekgaard et al. skriver i *The Bureaucracy and the Policy Agenda (2018)* om att tjänstemäns framtagning av information, beslutsunderlag och beslutsalternativ är viktig att undersöka. Med den centrala roll byråkratin och tjänstemännen med sin specialistkunskap får, ger dem möjlighet att påverka den politiska agendan och påverka politiska problem och lösningar i politiken (Baekgaard et al. 2018: 239-240). Baekgaard et al. beskriver hur en av byråkratins eller tjänstemännens viktigaste funktioner är att ta fram, behandla och strukturera upp information, olika alternativ och lösningar på problem. När politikerna inte i hög utsträckning själva kan medverka i att ta fram information och beslutsunderlag blir denna roll av stor vikt för beslutsfattande och även för att göra politikerna uppmärksamma på nya problem som behöver uppmärksamhet.

2.3 Den lila zonen

Den lila zonen är ett sätt att se på interaktionen mellan politiker och tjänstemän i politiken, där politiker och tjänstemän kan närma sig varandra i en samverkan.

Alford et al. skriver i artikeln *Into the Purple Zone: Deconstructing the Politics/Administration Distinction* (2017) om hur uppdelningen av politik och administration debatterats länge och att det ofta pratas om en dikotomi, en uppdelning av de två aktörerna (Alford et al. 2017: 752). Denna uppdelning ifrågasätter författarna i sin artikel. Författarna använder sig av enkätundersökningar med över 1000 svaranden i Storbritannien, Australien och Nya Zeeland för att undersöka hur seniora tjänstemän ser på relationen mellan tjänstemän och politiker. De intervjuar också ett antal seniora tjänstemän för att få ytterligare underlag. De vill bland annat ta reda på hur tjänstemän ser på rollerna och huruvida tjänstemän och politiker rör sig in på den andra aktörens spelplan eller ej. Detta gör de bland annat genom att se om tjänstemän vill se rollerna med en klar skiljelinje mellan eller om de snarare vill se det som en slags lila zon mellan parterna, där rött skulle vara politiken och blått tjänstemannafären. Den lila zonen mellan det röda och det blåa blir, ur denna synvinkeln, en slags gemensam sfär där tjänstemän kan närma sig den politiska sfären och politikerna närma sig tjänstemannafären (Alford et al. 2017: 754).

I undersökningen visar det sig att tjänstemännen ser förhållandet både med en skiljelinje och en zon mellan parterna. Det författarna fokuserar på i sin undersökning är huruvida tjänstemännen menar att tjänstemännen och politikerna rör sig över skiljelinjen, eller in i zonen, eller ej. Författarnas nya sätt att se på förhållandet mellan tjänstemän och politiker skiljer sig från tidigare sätt främst då den skildrar ett mer dynamiskt synsätt på förhållandet (Alford et al. 2017: 759f).

Alford et al. menar att detta mer dynamiska sätt som tjänstemän och politiker har, där de går in i den lila zonen, mot den andra partens sfär, är möjligt att ifrågasätta ur exempelvis en demokratisynpunkt men hänvisar till att tjänstemän, precis som politiker, har en skyldighet att sätta sig in i den andra partens arbete för att på bästa sätt kunna utföra sitt arbete. De beskriver vidare hur relationerna mellan aktörerna skiljer sig åt men att många beskriver det som en zon och att det är nödvändigt att parterna interagerar och rör sig mot den andra aktörens sfär givet den komplexitet som råder i arbetet (Alford et al. 2017: 760).

Alford et al. fokuserar på beslutsfattande och icke-beslutsfattande som ett sätt att se tjänstemännens inflytande eller förflyttning mot den politiska sfären (Alford et al. 2017: 760). De vill med sin studie visa huruvida tjänstemän anser att de rör sig in i den lila zonen, över linjen, eller inte alls. Författarna undersökte bland annat icke-beslutsfattande, vilket enklast beskrivs genom att se det utifrån vad ett beslut är. Beslut, som ett val utifrån ett antal olika alternativ. Icke-beslutsfattande är således när en aktör ändrar eller påverkar strukturer och underlag som påverkar valen som är tillgängliga att ta beslut om. De menar att styrsättet inom offentlig förvaltning har förändrats till ett som tillåter ett mer dynamiskt arbetsförhållande och således att aktörerna skulle vara mer benägna att gå in i den lila zonen (Alford et al. 760f).

Alford et al. kommer med sin studie fram till att tjänstemän rör sig in i den lila zonen och anser att de måste göra det för att på bästa sätt kunna göra ett så bra arbete som möjligt. Tjänstemäns rörelse in i den lila zonen beror på ett antal faktorer och skiljer sig åt från fall till fall. Faktorer som påverkar kan exempelvis vara för att bättre sätta sig in i ett fall, men också för att sätta sig in i ett ämne för att bättre kunna hjälpa politiker att ta svåra beslut om svåra fall. Författarna skriver vidare om hur det dock alltid kommer finnas en gräns för hur långt in i zonen aktörerna kan röra sig av demokratiska skäl (Alford et al. 2017: 760f).

I studien av Alford et al. kommer de fram till att mer seniora och erfarna tjänstemän verkar ha större möjlighet att påverka beslutsfattande än vad unga, oerfarna tjänstemän har och således att dessa skulle ha möjlighet att röra sig längre in i den lila zonen (Alford et al. 2017:760f).

3 Metod & Material

Kommande del behandlar jag de metodologiska val som gjorts i denna uppsats. Början är en genomgång av kvalitativa fallstudier, och därefter redovisas hur jag gått tillväga för mina intervjuer, det material som används, det urval som gjorts och tilltagna avgränsningar.

3.1 Kvalitativ fallstudie

Kvalitativa fallstudier är lämpliga att använda för att fokusera på ett specifikt fall och undersöka det grundligt. För denna uppsats sker valet av kvalitativ fallstudie dels av intresseskäl och då det kräver mindre material för att genomföra än exempelvis en kvantitativ fallstudie på detta fall då jag anser att det hade varit svårt att få till tillräckligt material till en kvantitativ studie på fallet spårväg Lund C - ESS. Dels används även kvalitativ fallstudie för att på bästa sätt kunna ge svar på syftet och den forskningsfråga som ställts. Ett kvalitativt tillvägagångssätt tillåter mig att dra slutsatser utifrån grundligare enstaka intervjuer än om jag hade valt ett kvantitativt tillvägagångssätt. Det ger även respondenterna möjlighet att ge längre och mer utförliga svar på frågorna jag ställer. Yin och Nilsson skriver om fallstudiemetod som en metod väl lämpad för att undersöka aktuella exempelvis organisatoriska och politiska företeelser och ger goda möjligheter för att förstå en komplicerad händelse (Yin & Nilsson 2007: 17f, 25). Målet med kvalitativa fallstudier är att utöka och bygga på och generalisera teorier, ett sätt att utöka den stora bilden genom att titta på ett litet fall, i detta fallet att undersöka tjänstemäns och politikernas syn på interaktionen mellan politiker och tjänstemän och synen på tjänstemäns makt genom att kolla på hur det ser ut inom fallet spårväg Lund C – ESS (Ibid: 28, Denscombe 2010: 53). Det finns också ett antal nackdelar med kvalitativ metod och valet att använda sig av ett fall. Då det inom den kvalitativa metoden ligger fokus på ett specifikt fall missar man att undersöka andra liknande fall och därmed möjligheten att komparera med andra för att se ifall de skiljer sig åt eller är likadana.

3.2 Intervjuer

För att besvara min frågeställning har jag valt att använda kvalitativa intervjuer. I detta fall har jag intervjuat fem insatta, aktiva politiker och tjänstemän som är välinsatta inom det projekt jag valt och fått deras syn på spårvägsfrågan. Jag vill

här poängtera att de som intervjuats valts ut på grund av att de är så insatta i frågan, och som jag ser det, är nyckelpersoner i frågan. De har alla haft positioner som gett dem god överblick över projektet. Jag har intervjuat både politiker och tjänstemän vilket ger god möjlighet att undersöka huruvida svaren skiljer sig åt mellan dem eller ej.

Intervjuerna gjordes enligt en intervjumall (Bilaga) som jag själv gjort för att besvara frågorna om beslutsfattande för spårvägen Lund C – ESS. De intervjuade fick samma nio frågor. Intervjuerna började med en inledande presentation av teorin om den lila zonen. I presentationen beskrevs först hur politikernas och tjänstemäns roller beskrivits i litteraturen, om beslutsfattande i kommunalpolitik och hur vissa forskare menar att dessa roller har förändrats över tid, vilket också presenterades i inledningen av denna uppsats. Därefter beskrevs den ”lila zon” som är beskrivande för det verksamhetsområde där politiker och tjänstemän kan närma sig varandra. Presentationen gjordes för att få de intervjuade att förstå mitt utgångsläge och för att förbereda dem på det område intervjufrågorna skulle behandla.

Intervjufrågorna syftade till att låta intervjupersonen berätta om sin syn på de olika delarna av projektet spårväg Lund C – ESS. Frågorna handlade om interaktionen mellan politiker och tjänstemän och tjänstemäns inflytande på beslutsfattande i projektet. Detta gjordes för att på så bra sätt som möjligt kunna besvara syftet och frågeställningen för denna uppsats. Dessutom fanns frågor om spårvägsprojektets karaktär och om projektet är en fråga som särskiljer sig från andra liknande frågor om infrastrukturprojekt. Avsikten med dessa frågor var att få en god bild av fallets generaliserbarhet. Min tanke här var att om respondenterna menar att fallet inte skiljer sig åt betyder det en högre generaliserbarhet än om de menar att det skiljer sig åt.

Intervjuerna var semistrukturerade, de hade alltså en fast intervjumall men med möjlighet för mig att ställa följdfrågor utifrån de svar som intervjupersonerna gett. Detta gav mig möjlighet att leda intervjupersonerna tillbaka till fokusområdet. Följdfrågorna användes sparsamt och endast vid behov. Utöver detta ger även semistrukturerade intervjuer en mer dialogliknande situation mellan forskaren och intervjupersonen (Teorell & Svensson 2007: 89f, Esaiasson et al. 2012: 251).

Intervjuerna fick ta den tid de svarande behövde för att svara. Frågorna har varit öppna, med möjlighet för de svarande att berätta vad de uppfattar av frågan snarare än att de fått stängda frågor med givna svarsalternativ. Detta gav mig möjlighet att få uppgift om mer exakt hur de svarande själva ser på frågan snarare än några förutbestämda alternativ. Jag kan ha missat andra nyckelpersoner som hade ytterligare aspekter på fallet eller som skulle kunnat ha annan uppfattning om något av det som de svarande varit eniga om, trots detta vill jag ändå argumentera för att respondenterna ger mig tillräckliga och intressanta svar som möjliggör min analys. Samtliga intervjuer spelades in och har därefter transkriberats. De intervjuade har alla tillfrågats om och godkänt inspelning av intervjun och medverkan i uppsatsen med sina namn.

De intervjuer som gjorts har alla tagit cirka 1 timma per intervju att genomföra vilket genererat upp till 10 000 ord per transkriberad intervju.

Inför redovisningen av resultatet från intervjuerna har jag samlat svaren för varje fråga och därefter tagit ut citat som antingen är talande för de svarandes syn

eller som skiljer sig åt gentemot andra svaranden. Detta med målet att ge en så rättvisande bild som möjligt av de intervjuades svar. Jag har även använt mig av det Esaiasson et al. (2012) kallar koncentrerings, alltså en sammansättning av längre uttalande till ett kortare citat. Därefter har jag satt samman de intervjuades svar med målet att finna övergripande mönster (Esaiasson et al. 2012: 272).

3.3 Avgränsning

En avgränsning som gjorts är att det endast är ett fall som undersökts, spårvägen Lund C – ESS. Denna avgränsning görs för att arbetet ska vara hanterligt inom givna tidsramar och för att det ska finnas möjlighet att fokusera på och undersöka detta specifika fall. Dessutom har en avgränsning gjorts till beslutsprocessen, som kommer att vara i fokus för uppsatsen snarare än implementeringen av spårvägen, då uppsatsen annars blivit för omfattande och fokus blivit för brett.

3.4 Material

Materialet till denna uppsats utgörs till största del av primärmaterial, det vill säga material som är producerat för denna uppsats. Det är främst intervjuer gjorda ansikte mot ansikte som utgör materialet men även en granskning av spårvägsprojektet ingår. Insamlingen av material påbörjades genom att jag tog kontakt med tekniska förvaltningen vid Lunds kommun, då tekniska förvaltningen är den förvaltning som är ansvarig för genomförandet av en stor del av spårvägsprojektet. På tekniska förvaltningen fick jag kontakt med dåvarande chefen för tekniska förvaltningen, Håkan Lockby, som var chef under en stor period då Lunds kommun arbetade med spårvägsprojektet och det ledde till en inledande intervju med honom. Under intervjun fick jag tips på personer som hade innehaft poster med ansvar för olika delar av spårvägsprojektet och som dessutom varit involverade under en lång tid och var välinsatta i projektet.

De personer jag fick tips om var alla högt uppsatta inom antingen någon del av förvaltningen inom Lunds kommun eller inom politiken i Lund. Utöver Håkan Lockby intervjuades följande personer som arbetade inom Lunds kommun; Marcus Horning, stadsbyggnadsdirektör. Christian Rydén, trafikplaneringschef på Stadsbyggnadskontoret, Mats Helmfrid, Moderat, f.d. ordförande i kommunstyrelsen och nuvarande kommunfullmäktiges ordförande och Anders Almgren, Socialdemokrat, f.d. ordförande i kommunstyrelsen och nuvarande 2:e vice ordförande i kommunstyrelsen. Att dessa fem har intervjuats finns det starka skäl till. Främst har alla varit med under en stor del av processen, antingen som tjänstemän eller som politiker och har därmed kunskap om processens gång och om tjänstemäns och politikernas del i processen. Esaiasson et al. skriver i boken

Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad (2012) om hur centralitet är den vanligaste formen av urval vid samtalsintervjuer, det vill säga centralt placerade källor och att man vanligtvis blir hänvisade vidare till nya informanter från de man intervjuade i en slags snöbollseffekt. Vidare skriver de om hur intervjuandet slutar när man fått in den information man behöver för att kunna slutföra undersökningen (Esaiasson et al. 2012: 258f).

Dessa fem kan ses som nyckelpersoner i detta projekt eftersom de har bred expertis, god inblick i projektet och har haft en central position i beslutsprocessen i spårvägsfrågan. Respondenterna kan ge unika svar på sin bild av tjänstemäns och politikers medverkan i beslutsprocessen. Med tre tjänstemän och två politiker, får jag också såväl tjänstemäns som politikers syn på projektet vilket breddar möjligheten till analysen och ger olika parter syn på projektet jämfört med att enbart intervjua antingen politiker eller tjänstemän. Dessutom upplever jag att jag samlat in den information jag behöver för att göra denna undersökning.

Av materialet går det att problematisera att samtliga intervjuade är positiva till projektet och att de intervjuade är en generellt sett homogen grupp, där samtliga är högt uppsatta män i medelåldern. En möjlig följd av detta kan vara att då de alla är insatta och arbetat mycket och länge med projektet så är de mer positiva och har en mer positiv syn på samverkan mellan politiker och tjänstemän. Resultatet hade kunnat påverkas om det hade varit en jämn könsfördelning mellan män och kvinnor och dessutom i yngre åldersgrupper. Det skulle kunna resultera i att kvinnor eller yngre åldersgrupper i större mån anser att samverkan mellan politiker och tjänstemän är problematisk eller tvärt om, exempelvis om det skulle finnas en kultur där medelålders män håller varandra om ryggen. Detta är svårt att veta då de chefer som suttit på positioner ansvariga för spårvägsprojektet och de jag fått kontakt med varit män. Däremot finns det i min mening inget som pekar på att detta skulle vara fallet.

Utöver intervjuerna används även rapporten från en granskning av spårvägsprojektet som gjorts på uppdrag av Lunds kommun. Denna granskning är gjord av en expertgrupp, tillsatt av kommunen i syfte att granska processen för att se om någonting under processens gång gjorts på fel sätt eller beslut har tagits på fel grund. Expertgruppen har bestått av fyra personer med olika kompetenser:

Mats Olsson, ordförande, fristående rådgivare, Urban Development Strategies

Sven Lorentzi, fristående rådgivare i stadsutvecklingsfrågor

Peggy Lerman, jurist, Lagtolken AB

Anders Ling, fastighetsekonom och avdelningschef, WSP Analys & Strategi

Denna granskning ger inte bara en god bild av processen utan är även ett utlåtande från expertgruppen om projektet i dess helhet. Intervjuerna tillsammans med granskningsrapporten skapar en god bild av hur beslutsfattandet har gått till i frågan och goda möjligheter till att dra slutsatser i frågan. Främst används granskningen här för att ta reda på hur expertgruppen ser på hur beslutsfattandet har gått till och om beslutsunderlagen varit korrekta.

4 Analys

I detta avsnitt kommer jag att presentera de svar jag fått från intervjuerna, därefter kommer jag att analysera svaren utifrån min teoretiska grund. Detta kommer att göras utifrån tre huvudområden:

1. Den lila zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän
2. Tjänstemännens makt
3. Fallets egenskaper

Denna uppdelning görs med avsikt att på ett bra sätt kunna koppla respondenternas svar till teorierna för att kunna svara på uppsatsens syfte och frågeställning. Citaten har valts ut då de antingen är uttryck för samma uppfattning i frågan eller den motsatta. Fallets egenskaper kommer i analysen främst att fungera som ett sätt att genom respondenternas svar få reda på om fallet varit ett bra fall att undersöka och därmed god generaliserbarhet.

4.1 Den lila zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän

I denna del av analysen kommer jag ha fokus på respondenternas syn på den lila zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän. Först fokuserar jag på den lila zonen generellt och respondenternas syn på zonen som fenomen och huruvida den finns eller ej. Därefter på vad respondenterna tillskriver den lila zonen och hur de menar att den lila zonen påverkar interaktionen aktörerna emellan.

Den lila zonen är en relativt sett ny teori om interaktionen mellan politiker och tjänstemän (Alford et al. 2017). Dessutom är teorin inte väletablerad och välkänd, vilket är något som märktes genom att den lila zonen var ett nytt sätt för respondenterna att se på interaktionen mellan politiker och tjänstemän. En central del i denna uppsats var att undersöka hur politiker och tjänstemän ser på interaktionen mellan politiker och tjänstemän, om de ser det som två uppdelade aktörer eller om de snarare ser interaktionen som en mer dynamisk relation, och därmed som den lila zonen. När jag förklarade den lila zonen och ställde frågor om zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän gav de sin syn på den. Att respondenterna inte visste vad den lila zonen var före intervjun men sedan förstod vad begreppet innebar talar för att begreppet och teorin är något som är enkelt att förstå och ta till sig då det räckte med en inledande förklaring för att förstå vad den lila zonen är och kunna svara på frågor om den.

Så, fungerar den lila zonen för att undersöka interaktionen mellan politiker och tjänstemän? Den lila zonen ger en enkel målade bild av en teoretisk zon mellan aktörerna politiker och tjänstemän, en bild som är lätt att förstå och se framför sig. Denna zon kan användas av båda aktörerna och där de kan närma sig varandra i samverkan och förklarar faktiska spänningsförhållanden aktörerna emellan. Alford et al. kommer i sin studie om den lila zonen fram till att de tjänstemän de tillfrågat om hur de ser på förhållandet mellan politiker och tjänstemän, antingen ser det som en dynamisk, lila zon eller som ett förhållande med två helt separata aktörer (Alford et al. 2017: 759). Teorin om den lila zonen är ett sätt att undersöka hur tjänstemän själva anser att interaktionen mellan politiker och tjänstemän fungerar, illustrerat med en lila zon. Respondenternas syn på den lila zonen och interaktionen mellan politiker och tjänstemän får här fokus och politiker och tjänstemän får goda möjligheter att förklara sin egen syn på spänningsförhållandet.

Överlag beskriver respondenterna den lila zonen som någonting positivt, en möjlighet för politiker och tjänstemän att samverka. Graden av positivitet skiljer sig aningen mellan de intervjuade men alla respondenter är positiva till den lila zonen. politikern Anders Almgren uttrycker sig till exempel såhär om den lila zonen:

*Det är där 1 och 1 kan bli lite mer än 2 för att man jobbar i samverkan
- Anders Almgren*

I det stora hela beskriver respondenterna den lila zonen som någonting man kan befinna sig i till och från och att politiker och tjänstemän i olika delar av ett projekt kan vara mer och mindre i den lila zonen. En zon de beskriver som ett bollplank, där bollar skickas fram och tillbaka mellan politiker och tjänstemän. De beskriver den lila zonen som en zon där politiker och tjänstemän har befunnit sig under tiden för spårvägsprojektet och att det är viktigt för att skattepengarna ska användas så effektivt som möjligt. Tjänstemannen Marcus Horning beskriver detta förhållande såhär:

*[...]i allt samarbete så handlar det ju om att hitta the "sweet spot" på något sätt där man får ut som mest nytta av olika ansvarsområden och olika perspektiv.
- Marcus Horning*

Samverkan mellan politiker och tjänstemän är viktig för att politiken och beslutsfattande ska fungera väl, det är något samtliga respondenter har påpekat. På frågan om de ser interaktionen mellan politiker och tjänstemän som en dynamisk lila zon eller snarare två skilda aktörer kunde de relatera till den förklaring som gavs av den lila zonen. De påpekade att den lila zonen är ett fungerande sätt att förklara det spänningsförhållande eller den interaktion som sker mellan politiker och tjänstemän. Detta ligger i linje med det Alford et al. funnit i sin studie av den lila zonen, nämligen att interaktionen snarare beskrivs som en av aktörerna delad, gemensam zon snarare än två uppdelade aktörer separata från varandra (Alford et al. 2017: 759).

Inom det fall denna uppsats fokuserar på, spårväg Lund C – ESS har respondenterna uppfattat att politiker och tjänstemän har behövt samverka vid ett stort antal tillfällen och att det har varierat under projektets gång. Flera av de

intervjuade påpekar hur samverkan inom den lila zonen och när politiker och tjänstemän kan närma sig varandra leder till att effekten av arbetet förbättras och där man får ut så mycket som möjligt av olika resurser. Utifrån det de intervjuade sagt är alltså samverkan och interaktionen mellan politiker och tjänstemän något som kan bidra till att effekten av arbetet blir större än om politiker och tjänstemän arbetar var för sig. Detta är även något Svara skriver om, att när politiker och tjänstemän hjälper varandra leder till att båda aktörerna fungerar bättre och att besluten som tas är bättre underbyggda och ger större effekt (Svara 2001: 176, 180).

En vanligt förekommande diskussion i samhället är hur man får ut så mycket som möjligt för de medel man tilldelats, inte minst när det kommer till stat, region och kommuners utgifter och möjligheter att minska det. För att koppla de intervjuades svar till detta kan man säga att såväl politikerna som tjänstemännen anser att en samverkan dem emellan är något som förbättrar utgående effekt av arbetet och skapar mervärde, något tjänstemannen Christian Rydén förklarar så här:

*[...] för att man ska få en effektiv kommunal förvaltning och utveckling så måste det finnas ett samarbete mellan politiken och tjänstemännen.
- Christian Rydén*

De intervjuade understryker att den lila zonen är en zon politiker och tjänstemän rör sig in och ut ur. Att det är en zon som man kan använda sig av främst inom ramen för olika projekt då politiker och tjänstemän innehar olika roller som är viktiga att särskilja. Även det här är något som speglas i studien av Alford et al. där respondenterna för den studien påpekar att aktörerna i den lila zonen endast når så långt in i den andra aktörens zon och hur långt in i den lila zonen aktörerna kan röra sig beror på olika faktorer så som vem man arbetar med och hur seniora aktörerna är, där senioritet i organisationen leder till en större möjlighet att röra sig längre in i den lila zonen (Alford et al. 2017: 760). En viktig aspekt av den lila zonen är att den är delad av både tjänstemännen och politikerna. Man betonade att detta var viktigt så att det sker en påverkan i båda riktningar.

Detta är viktigt då det betyder att tjänstemän och politiker kan påverka varandra och att inflytandet inte bara fungerar från den ena aktören till den andra. Respondenterna påpekade att det var viktigt att både tjänstemän och politiker var medvetna om det tudelade inflytande, vilket de menade att de var. Man betonade att detta var viktigt så att det sker en påverkan i båda riktningar. En annan viktig aspekt är respondenternas insikt att zonen är begränsad och att parterna inte kan röra sig hur långt in i den lila zonen som helst och vidare in i den blå eller röda zonen.

Den moderata politikern Mats Helmfrid menade att politikernas och tjänstemäns roller tidigare var tydligare och att politikerna då bestämde vad som skulle göras och tjänstemän bestämde hur det skulle göras. Helmfrid understryker att man som politiker inte bör komma för långt in på tjänstemannaområdet. Detta är något flera av respondenterna påpekar, att det är viktigt att kunna särskilja politiker och tjänstemäns roller och att rollerna förändras under tiden projektet pågår. Respondenterna beskriver att rollerna är viktiga att behålla och särskilja då ansvarsområden ska vara tydliga och då aktörerna har olika syften. De intervjuade återkommer till att tjänstemän har uppgiften att ta fram beslutsunderlag och att

politikerna har uppgiften att ta beslut, att det finns en formell uppdelning som de menar är viktig att bibehålla och som politikerna och tjänstemännen kan luta sig mot.

Den lila zonen bekräftas inte bara av politiker och tjänstemän utan är även något de anser är positivt och viktigt för att det parlamentariska systemet ska fungera så bra som möjligt. De intervjuade beskriver hur politiker och tjänstemän framför allt kan närma sig varandra inom ramen för olika projekt och främst när aktörernas respektive ansvar inom projektet är fastställda. Den socialdemokratiska politikern Anders Almgren kommenterade detta såhär:

Att man tillåter sig att kanske inom ramen för det här begränsade projektet, i den här kontexten, [...] att ta ett par steg närmare varandra i det här formella arbetet, där man befinner sig mer i den lila zonen
- Anders Almgren

Moderata politikern Mats Helmfrid bekräftar att det tidigare var tydligare vad politiker och tjänstemän hade för roller, att det var mindre interaktion mellan politiker och tjänstemän och att denna uppdelning har förändrats till att idag vara mer dynamisk. Detta bekräftar den tanke såväl Svava (2001), Baekgaard et al. 2018 och Alford et al. (2017) beskrivit i sina studier, att det tidigare varit en tydligare uppdelning eller dikotomi mellan politiker och tjänstemän men att den under senare tid har förändrats till en allt mer dynamisk relation. Dessutom, för att koppla till studien av Svava (2001) att besluten som förs i en mer dynamisk relation har bättre underlag och att beslutsfattarna är bättre informerade än i en mer uppdelad relation (Svava 2001: 176)

Ett tag var det väldigt tydligt det här: Politikerna bestämmer vad och tjänstemännen bestämmer hur.
- Mats Helmfrid

4.2 Tjänstemännens makt

Denna del av analysen kommer börja med en genomgång av intervjupersonernas övergripande bild av tjänstemäns makt för att därefter redovisa deras olika syn på vilka delar av processen tjänstemän har makt över och varför de har makt. Detta kommer samtidigt att kopplas till Steven Lukes tankar om makt med målet att placera var denna makt hamnar enligt Lukes modell samt relevanta delar från Svava (2001), Baekgaard et al. (2018) och Alford et al. (2017).

Samtliga respondenter belyser tjänstemäns inflytande eller makt över beslutsprocessen på ett eller annat sätt. Den socialdemokratiska politikern Anders Almgren beskriver hur i princip alla frågor politikerna tar beslut om antingen har kommit upp som förslag från tjänstemän eller har beretts av tjänstemän, något man kan koppla till Lukes syn på makt som möjlighet att kontrollera dagordningen. Lukes menar att makt över den politiska agendan inte måste vara genom beslut utan

att det även kan vara genom möjligheten att föra fram eller inte föra fram frågor (Lukes 1974: 12, 25). Tjänstemannen Christian Rydén beskriver det såhär:

Vi har ju inflytande på det sätt att vi tar fram ett beslutsunderlag och sen själva beslutet fattar ju politikerna helt själva.
- Christian Rydén

Tjänstemannen Marcus Horning påpekar vikten av tjänstemännens beredning inför beslut och att det är ett viktigt ansvar för tjänstemännen att visa för- och nackdelar med alternativen och vad de får för konsekvenser. Anders Almgren uttrycker det så här:

För att ta bra beslut så måste man ha bra beslutsunderlag. Man kan ju lyckas ta bra beslut på väldigt dåliga underlag men chansen att man misslyckas är rätt stor
- Anders Almgren

Speciellt en del av processen är de intervjuade överens om, att tjänstemän har inflytande eller makt över beredningen inför beslutsfattande. De intervjuade lägger fokus på tjänstemännens expertkunskap och fackkunskap och ser det som en viktig anledning till att tjänstemännen ska ha inflytande i beredningen, något såväl Svara och Baekgaard et al. betonar (Svara 2001: 180), (Baekgaard et al. 2018: 239 - 240). De beskriver att det är tjänstemännen som förväntas vara insatta i projekten och uppdaterade på vad det finns möjligheter och alternativ och sedan ser till att politikerna blir uppdaterade. Det är enligt moderata politikern Mats Helmfrid vanligt att tjänstemän har inflytande i olika arbetsgrupper som finns inom projekten där de kan applicera sin expertis och därmed påverka projekten.

Respondenterna berättar hur tjänstemän i beredningen kan lyfta olika förslag och alternativ som sedan blir föremål för beslut hos politikerna och att tjänstemän kan vara mer eller mindre drivande i dessa projekt och processer. Tjänstemännen beskriver sin möjlighet att påverka politiken och beslutsfattande som ett sätt att förbättra besluten, en möjlighet att hjälpa politikerna att ta så välinformerade beslut som möjligt snarare än att använda sitt inflytande för att förbättra sin situation i organisationen. Såväl beredningen och implementeringen av politiska beslut kan ses utifrån Lukes syn på makt. I beredningen får tjänstemännen möjlighet att föra fram olika alternativ och därmed även möjlighet att inte föra fram andra alternativ, något Lukes i sin tredimensionella syn på makt har fokus på. Respondenternas syn på tjänstemännens makt och inflytande är tydligt, de menar att tjänstemän har makt och inflytande i beslutsprocessen. Respondenterna beskriver vidare hur expertkunskap och fackkunskap är sådant som kan påverka graden av tjänstemännens möjlighet att påverka, något som kan tolkas som seniora egenskaper och kunskaper. Att seniora tjänstemän skulle ha mer möjlighet att påverka är även något som Alford et al. sett i sin studie om den lila zonen. Att tjänstemännens möjlighet att påverka politiken och beslutsfattande beror på deras skicklighet och tyngd i organisationen (Alford et al. 2017: 176).

4.3 Fallets egenskaper

I denna del kommer jag att presentera vad intervjupersonerna sagt om falllets egenskaper, hur det avviker från eller anses vara som vilket annat projekt som helst. Jag har valt att visa detta resultat och som en del av analysen eftersom det är viktigt att visa på validiteten av fallet och falllets generaliserbarhet. Jag kommer att presentera det respondenterna svarat på de frågor jag ställt om falllets egenskaper. Dessa frågor har jag ställt för att få svar på hur detta specifika fall ställer sig gentemot andra fall och för att säkerställa att detta fallet är ett bra fall att studera i denna uppsats. Denna del kommer därför att få en mindre del i analysen då den främst stärker studiens validitet snarare än att ge svar på den forskningsfråga som ställts. Detta är en väsentlig del att inkludera i analysen då studien är direkt avhängig av på falllets generaliserande möjligheter och detta stärker falllets validitet.

De intervjuade ser skäl till att fallet spårväg Lund C – ESS sticker ut som projekt som att det inte gör det. Tjänstemannen Christian Rydén uttrycker det såhär:

*[...] egentligen ser jag inte någon skillnad i spårvägsfrågan i jämfört med någon annan större utvecklingsfråga egentligen.
Christian Rydén*

men anser att det är unikt till det att det inte finns spårväg i Lund och att det på så sätt är intressant. Tjänstemannen Håkan Lockby menar att spårvägen sticker ut som fråga då den så påtagligt ifrågasatts av befolkningen i Lund. Tjänstemannen Marcus Horning menar att spårvägen inte är ett projekt som borde skilja sig gentemot andra projekt

*Borde egentligen inte alls göra det, den borde vara precis som vilken annan fråga som helst. Det som gör att den skiljer sig är egentligen att den väcker frågor om ansvar och gränssnitt mellan kommun, region och stat.
- Marcus Horning*

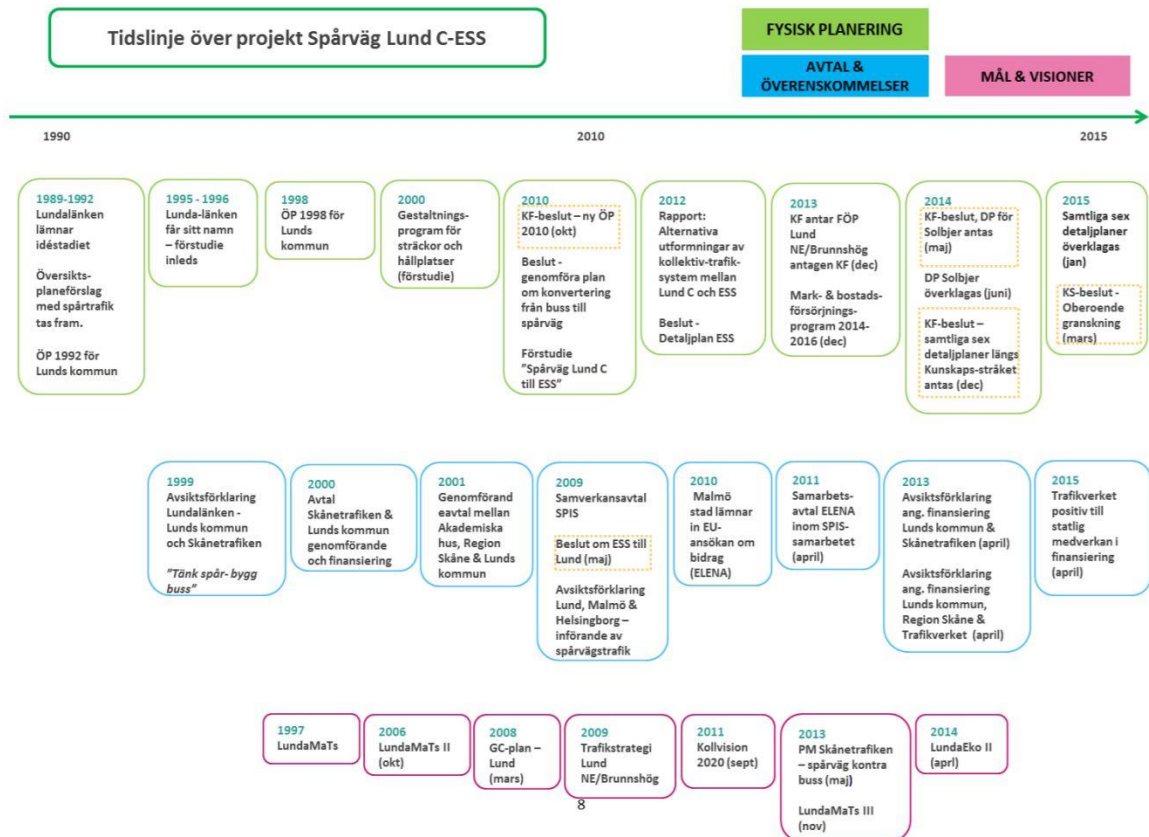
Respondenterna påpekar hur den debatt som förts kring spårvägens vara eller icke vara har påverkat projektet, inte minst då det tillsattes en granskning av projektet. Socialdemokratiska politikern Anders Almgren och tjänstemännen Håkan Lockby och Marcus Horning beskriver hur debatten och granskningen har påverkat projektet till det bättre, att det har gjort att de som arbetat med projektet har behövt skärpa sina argument och att granskningen även kom att belysa en genomgående professionalitet för projektet. Intervjupersonerna belyser även tillkomsten av det nya kommunala partiet FörNyaLund vars existens tillkommit som en motaktion mot spårvägen och att detta har bidragit till en bredare debatt där nya frågor väckts och där argumenten för genomförandet behövt skärpas.

De poängterar även projektets långvariga existens, att spårvägen har funnits med i politiska översiktsplaner sedan 90-talet och att man sedan dess tagit fram underlag och tagit beslut om att bygga spårväg i Lund. Att delbeslut har tagits, beskriver tjänstemannen Marcus Horning som politiska grindar man gått igenom och att delbesluten lett fram till en aktualisering av spårvägen.

Sättet fallet gått till på, beslutsfattandet, beredningen och implementeringen skiljer sig inte gentemot andra projekt, påpekas av flera av respondenterna. För teorin om den lila zonen är detta då snarare ett typexempel på där politiker och

tjänstemän interagerar vid beslutsfattande och där den lila zonen existerar och därför fungerar väl att undersöka för denna studien.

I tidslinjen nedan som ingår i rapporten från den granskning som gjorts av expertgruppen tillsatt av Lunds kommun kan man följa det underlag och de beslut som tagits under projektets gång. Expertgruppens utlåtande behandlar i princip varje del av projektet spårväg Lund C – ESS. I utlåtandet beskriver expertgruppen hur hela resan gått till, från den första översiktsplanen fram till överklagan av detaljplanerna 2015.

Figur 1. Tidslinje för planeringen av Kunskapsstråket från centrala Lund till ESS. Strategiska planeringsdokument och beslut i kronologisk ordning. (Lunds Kommun 2018).

Med hjälp av tidslinjen ser man den långa tid som spårvägsprojektet pågått. Sen 90-talet har man alltså pratat om, och haft i åtanke, en spårväg i Lund. Vidare ser man den stora andel dokument, avtal, visioner, avsiktsförklaringar, förstudier och överenskommelser som tillkommit under denna tid. Expertgruppen har granskat dessa och kommit fram till att underlagen som de undersökt är i huvudsak korrekta och därmed att det tagits beslut på riktiga grunder och att de bedömningar som gjorts under projektets gång är rimliga (Lunds Kommun, 2018).

5 Diskussion

I denna del kommer jag att problematisera det analysresultat jag fått fram och koppla det till den tidigare forskningen på området för att visa vad denna uppsats har lagt till den tidigare forskningen och vad det finns för generaliserbarhet för fallet.

Studiet av interaktionen mellan politiker och tjänstemän har tidigare fokuserat på en tydlig uppdelning mellan politiker och tjänstemän, något såväl Svara (2001), Baekgaard et al. (2018) och Alford et al. (2017) kritiserat då de menar att denna interaktion har förändrats under tiden. Resultatet av dessa nu genomförda intervjuer ligger i linje med studien av Alford et al. (2017) då respondenterna har ansett att det existerar en lila zon mellan politiker och tjänstemän inom Lunds kommun och fallet spårväg Lund C – ESS.

Analysresultatet av denna uppsats är till stor del beroende av de fem intervjuer som gjorts vilket kan problematiseras på ett antal sätt. Dels har intervjuerna gjorts på en relativt homogen grupp, fem män som varit aktiva antingen som politiker eller tjänstemän under en längre tid, dessutom under den aktuella perioden då spårvägsfrågan varit under utredning och därmed kan anses seniora inom sina respektive fält. Detta kan ha påverkat resultatet på olika sätt och framför allt gör det att resultatet saknar svar från mindre seniora inom områdena och personer av annat kön. Att detta skulle ha kunnat påverka resultatet är möjligt men dessvärre inget som fanns möjlighet att kontrollera för inom ramen för denna uppsats till del på grund av den urvalsmetod som gjorts för intervjuerna, snöbollseffekten. Man kan framföra att fler hade kunnat intervjuas men här har jag utifrån det Esaiasson et al. (2012) framfört om intervjustudier, argumentera för att jag utfört intervjuer fram till jag hade tillräckligt med material för att kunna genomföra denna uppsats (Esaiasson et al. 2012: 258f).

Att materialet är begränsat och att respondenterna är en homogen grupp kan ha medfört att resultatet är färgat av att det är en senioritet bland respondenterna vilket gör att de är mer eller mindre benägna att ha en positiv bild av den lila zonen då de som seniora tjänstemän eller politiker har större möjlighet att använda sig av den än mindre seniora kollegor. Detta kan inte prövas inom ramen för denna uppsats utan är något som skulle kunna testas vid fortsatt forskning på området. Det resultat som framkommit är dock att den lila zonen är ett relevant sätt att se på den interaktion som sker mellan politiker och tjänstemän inom ramen för fallet spårväg Lund C – ESS. Det fall som undersökts är ett fall som på vissa sätt kan skilja sig från andra liknande fall men för teorin om den lila zonen snarare kan ses som ett tydligt exempel på hur politiker och tjänstemän interagerar. Fallet blir således bra för att undersöka detta och ger en god grund för att generalisera till andra fall. För att underlätta för vidare forskning på detta område har jag redogjort för mina

avvägningar och tankar för att skapa möjligheter att genomföra en liknande undersökning på annat fall och därmed hålla en god intersubjektivitet.

Analysresultatet av denna uppsats visar många likheter främst med studien av Alford et al. (2017) då respondenterna beskrivit interaktionen mellan politiker och tjänstemän som exempelvis en gråzon, lila zon eller gyllene zon. Denna uppsats skiljer sig från studien av Alford et al. (2017) främst genom tillägget av intervjuer även av politiker. Att intervjua politiker ger en ytterligare aspekt till den tidigare forskningen som fokuserat specifikt på tjänstemännens syn på interaktionen mellan politiker och tjänstemän men ej undersökt politikernas syn. Analysresultatet av denna uppsats tyder på att synen av interaktionen inte skiljer sig åt mellan politiker och tjänstemän utan att bilderna om interaktionen snarare stämmer överens aktörerna emellan.

Vad som vidare kommer fram utifrån analysresultatet är respondenternas syn på tjänstemäns makt. Såväl tjänstemännen och politikerna som intervjuats har belyst tjänstemäns möjlighet till inflytande. Främst har inflytande under beredningen av frågor inför beslutsfattande och vid själva implementeringen av besluten belysts som delar av beslutsprocessen som tjänstemän har makt inom. Genom att koppla svaren till Steven Lukes syn på makt är det främst icke-beslutande makt som tjänstemän har, då de har möjlighet att göra tillägg till dagordningen och därmed, även möjlighet att låta bli att föra fram punkter till dagordningen. Även om analysresultatet har begränsats av materialets omfång finns det ingen anledning att misstro intervjupersonernas syn på tjänstemäns makt då denna frågan brett undersöker hur tjänstemäns makt överlag har sett ut inom fallet primärt. Därmed borde inte deras syn på om tjänstemän har makt eller ej påverkas av hur seniora tjänstemännen är, något som däremot säkert kan påverka till vilken grad tjänstemännen har makt. Även om graden av makt må påverkas av senioritet är det inget som tyder på att tjänstemännen behöver vara seniora för att inneha makt.

Fallet spårväg Lund C – ESS är ett fall som fungerar bra för att generalisera till andra fall och därmed fall av beslutsfattande inom kommunalpolitik i Sverige och man kan hävda att det analysresultat som framkommit i denna uppsats, alltså att den lila zonen existerar och används av både politiker och tjänstemän och därmed att tjänstemän har makt inom ramen för beslutsfattande i kommuner i Sverige.

5.1 Slutsatser

Syftet med uppsatsen har varit att genom intervjuer av politiker och tjänstemän som arbetat inom fallet undersöka hur de ser på den lila zonen mellan politiker och tjänstemän och tjänstemäns inflytande över beslutsfattande. Det som påvisats är att den lila zonen existerar och att politiker och tjänstemän menar att den lila zonen är ett välfungerande sätt att se på interaktionen mellan politiker och tjänstemän. Vidare att den lila zonen bidrar till ökad samverkan för parterna och därmed att zonen är viktig för interaktionen samt är positiv för beslutsfattande. Vidare har det framkommit att tjänstemän har möjlighet att påverka beslutsfattande främst vid beredning av frågor och implementeringen av beslut men att själva beslutsfattandet

ligger hos politikerna. Denna uppsats har bidragit till forskningsfältet genom att testa teorin om den lila zonen i en svensk politisk kontext, något som till min vetskap inte gjorts tidigare. Analysresultatet av denna uppsats ligger i linje med det resultat som framkommit av Alford et al. (2017) och bidrar samtidigt till forskningen genom att framföra en ny aktörs syn på den lila zonen, det vill säga politikernas. Forskningsfrågan har besvarats genom kvalitativa intervjuer och svaren har därefter ställts mot den teoretiska grunden, vilket i enlighet med möjligheten den kvalitativa metoden medför nämligen att testa och generalisera teorier har möjliggjort det (Yin & Nilsson 2007: 28, Denscombe 2010: 53). Teorin om den lila zonen har i enlighet med det analysresultat som visats fungerat väl för att studera interaktionen mellan politiker och tjänstemän och har på ett bra sätt fångat det problem som belysts, att interaktionen mellan politiker har förändrats från en mer uppdelad interaktion till en mer dynamisk interaktion. Fortsatt forskning på detta område kan bygga vidare på teorin om den lila zonen och flera undersökningar kan göras för att bygga vidare på materialet om den lila zonen i svensk kontext. I fortsatt forskning kan man undersöka hur politiker ser på den lila zonen och tjänstemäns makt inom beslutsfattande för att fördjupa forskningen inom detta område. Mitt bidrag med denna uppsats blir alltså att påvisa förekomsten av den lila zonen i en svensk politisk kontext utifrån såväl tjänstemäns som politikers perspektiv. Även att belysa hur politiker och tjänstemän inom fallet spårväg Lund C – ESS ser på tjänstemäns möjlighet till att påverka beslutsfattande och vad tjänstemän har för makt.

6 Referenser

- Alford, J. et al. 2017 *'Into the Purple Zone: Deconstructing the Politics/Administration Distinction'*, *American Review of Public Administration*, 47(7), pp. 752–763. doi: 10.1177/0275074016638481.
- Badersten, B., Gustavsson, J., 2010. *Vad är statsvetenskap?: om undran inför politiken*. Studentlitteratur, Lund.
- Baekgaard, M., Mortensen, P. B. and Seeberg, H. B. 2018 *'The Bureaucracy and the Policy Agenda'*, *Journal of Public Administration Research & Theory*, 28(2), pp. 239–253. doi: 10.1093/jopart/mux045.
- Brunsson, N., Jönsson, S.A., 1979. *Beslut och handling: om politikens inflytande på politiken*, Kontenta. Liber Förlag, Stockholm.
- Denscombe, M., 2010. *The good research guide: for small-scale social research projects*, 4. ed. ed, Open up study skills. Open University Press, Maidenhead.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L., 2012. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts juridik, Stockholm.
- Hermansson, J i Mattson, I. (Ed.), 2011. *Svensk författningsspolitik*, 3. uppl. ed, Pocketuniversitetet. SNS Förlag, Stockholm.
- Hysing, E., Olsson, J., 2012. *Tjänstemän i politiken*. Studentlitteratur, Lund.
- Lukes, S., 2005. *Power: a radical view*, 2nd ed. ed. Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: New York.
- Lukes, S., 1974. *Power: a radical view*, *Studies in sociology*. Macmillan, London: New York.
- Lunds Kommun. 2018. *Granskning av projekt Spårväg Lund C-ESS Utlåtagande från expertgruppen*. Spårväg Lund C – ESS.
<https://sparvaglund.se/globalassets/sparvag/dokument/utredningar-och-stoddokument/rapport-med-bilagor-1.2.pdf>, (Hämtad 2019-05-07)
- Mattson, I. (Ed.), 2011. *Svensk författningsspolitik*, 3. uppl. ed, Pocketuniversitetet. SNS Förlag, Stockholm.

- Norell, P.-O., 1989. *De kommunala administratörerna: en studie av politiska aktörer och byråkratiproblematik, Ekonomi och organisation i kommuner och landsting*. Studentlitteratur, Lund.
- Petersson, O., 2018. *Statsbyggnad: den offentliga maktens organisation*. Studentlitteratur, Lund
- Svara, J. H. (2001 'The Myth of the Dichotomy: Complementarity of Politics and Administration in the Past and Future of Public Administration', *Public Administration Review*, 61(2), pp. 176–183. Available at: <http://search.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=4517992&site=eds-live&scope=site> (Hämtad 2019-05-11).
- Teorell, J., Svensson, T., 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Liber, Malmö.
- Yin, R.K., Nilsson, B., 2007. *Fallstudier: design och genomförande*. Liber, Malmö.

7 Bilaga

Intervjumall

Jag tänkte börja med att berätta mitt utgångsläge inför denna intervjun.

Forskare har under en längre tid beskrivit tjänstemän och politiker som två skilda aktörer med helt olika arbetsuppgifter. Att de är aktörer med en slags skiljelinje mellan dem. Senare forskning har dock visat att det i praktiken inte alls är så, utan att det snarare är så att tjänstemän och politiker samverkar i stor mån och att det inte alltid är helt enkelt att säga precis vilka arbetsuppgifter som görs av tjänstemän eller politiker. Det är med detta andra synsätt jag utgår med.

Några forskare menar att man kan se samarbetet mellan tjänstemän och politiker som en ”lila zon”. Att tjänstemän skulle vara färgen blå och politiker färgen röd så skulle den del mellan tjänstemännen och politiker vara en lila zon där såväl tjänstemän och politiker rör sig på. Således tänker man sig att såväl tjänstemän och politiker *kan* röra sig mot den politiska respektive tjänstemannafären.

1. Hur ser tjänstemännen och politikernas roller ut i spårvägsfrågan?
2. Hur skulle du karaktärisera tjänstemän och politikernas roller i spårvägsfrågan?
3. När har tjänstemän / när har tjänstemännen haft inflytande under beslutsprocessen?
4. Under vilka delar av beslutsprocessen?
5. Varför har tjänstemän inflytande under beslutsfattande?
6. Är spårvägen en fråga som skiljer sig gentemot andra frågor?
7. Hur har debatten kring spårvägen präglat processen?
8. Har politikernas inblandning förändrats under processen?
9. Hur ser beslutsprocessen ut?